Erasmus School of
Social and
Behavioural Sciences

Het organiseren van participatie in wijken

Dr. Ingmar van Meerkerk
(vanmeerkerk@essb.eur.nl)

Afdeling Bestuurskunde &
Sociologie
Erasmus Universiteit Rotterdam

Erasmus University Rotterdam

Inhoud intro

- Wat zijn belangrijke factoren en condities die participatie beïnvloeden?
- Enkele aandachtspunten en uitdagingen;
- Enkele lessen mbt organiseren van participatie

Wat is bewonersparticipatie?

Verschillende vormen, brede definitie:

Het betrekken van bewoners in de besluitvorming, vormgeving of uitvoering van overheidsbeleid of een publieke dienst dat/die hen raakt

(gebaseerd op Edelenbos en Van Meerkerk, 2016)

Participatie niveau	'Belofte'	Typische instrumenten/ voorbeelden
Informeren	We houden u op de hoogte en u kunt vragen stellen	Bewonersavonden, informatiebijeenkomsten, informatieve apps
Raadplegen	We luisteren naar uw mening/feedback en zorgen en geven feedback over hoe input wordt verwerkt	Burgerpeilingen, tevredenheidsenquêtes, burgerreferendum (*niet-bindend*)
Adviseren, betrekken	We geven u de gelegenheid met ons mee te denken en te praten en nemen uw advies mee in besluitvorming	Burgerpanels, adviesraden, burgerforums, G1000
Samenwerken, co-produceren	Wij werken met u samen bij het ontwerpen en/of implementeren van bepaalde diensten en luisteren naar u als partner	Buurtpreventieteams, samenwerking op gebiedsniveau tussen burgers en verschillende instanties
Meebeslissen	Wij implementeren wat u beslist	Participatief begroten, burgerreferendum (bindend)
Zelfbeheer, initiatief bij en van de burger	Wij stellen u in staat om uw initiatief te realiseren	Right to challenge, zelfbeheer, bewonersinitiatieven

Taken wijkraden: representatie en participatie

Kerntaken van wijkraden, aldus de verordening, o.a.:

- Vaststellen van wijkakkoorden en wijkplannen – in samenspraak met bewoners en gemeentelijke organisatie + monitoring
- Bevorderen van de participatie in de wijk en toe te zien op de participatie bij beleid en projecten in de wijk (bijv. rondom veiligheid, openbare ruimte, welzijn)
- Verkennen en innemen van standpunten namens de wijk
- Verbinden van wijknetwerken en initiatieven
- Advisering aan stadsbestuur

Uitdagende rol! zowel *representatie* van de wijk als *mede-organisator van participatie*

Waarom zouden bewoners eigenlijk participeren?

- Instrumentele motieven: beïnvloeden van beleid, besluiten of plannen die hen direct raken
  - Controle krijgen op proces en mogelijk uitkomsten
- Intrinsieke motivatie: bijdragen aan het algemeen belang
- Betrokkenheid bij de buurt: ervaren gevoel van gemeenschapszin, binding met de buurt
- Sociale norm
- Inhoudelijk: urgentie onderwerp

Waarom zouden bewoners *niet* participeren?

- Het kost tijd
- Het heeft geen effect
- Het kan leiden tot conflicten
  met andere bewoners
- Geen binding met de buurt
- Geen interesse in lokale vraagstukken
- Het is saai

Wat bepaalt nu of mensen gaan participeren?

Het CLEAR Model (Lowndes e.a., 2006)

CAN do: *kunnen bewoners deelnemen?*

- middelen, vaardigheden en tijd!
- Capaciteiten en vertrouwen om deel te nemen

LIKE to: *doen ze graag mee?*

- Ervaren gevoel van gemeenschapszin en binding met de buurt?

Wat bepaalt nu of mensen gaan participeren?

ENABLED to: *worden ze gefaciliteerd?*

- Mogelijkheden
- Sociaal kapitaal: netwerken die participatie mobiliseren en mogelijk maken

ASKED to: *hoe worden bewoners gevraagd om deel te nemen?*

- Manier en intensiteit van mobilisatie

RESPONDED to: *wordt er naar inbreng geluisterd en gehandeld?*

- Verwachting over impact
- Wordt input serieus genomen?
- Feedback op input

Enkele aandachtspunten (1): helder doel en scope?

- Is er een duidelijk doel van wat het participatieproces zou moeten opleveren of waarom het nodig is?
  - *Hoe concreter, hoe beter*
- Wat zijn de randvoorwaarden van het participatieproces? Waar kunnen bewoners daadwerkelijk invloed op uitoefenen?

Zie ook '*Vuistregels voor goede participatie*' (Van Hulst, De Jong, Van Meerkerk, 2022; Kennisknooppunt participatie)

Enkele aandachtspunten (2): selectie en mobilisatie

Wie moet en kan er deelnemen? Hoe verschillende groepen te mobiliseren? Hoe diversiteit te vergroten?

- Persoonlijke benadering
- Netwerken zijn cruciaal!

Uitdagingen in het mobiliseren

Onbekend maakt onbemind

- Merendeel bewoners niet bekend met wijkraad/gebiedsorgaan (wijkpofiel data 2019) of weten niet goed wat ze doen (Evaluatie Bestuursmodel, 2022)
  - Hier liggen ook kansen: wijkakkoord en wijkplan zijn concrete taken en instrumenten waar de wijkraad belangrijke rol speelt
- Bewoners zien niet altijd verschil tussen wijkraad of 'de gemeente'

Aantal positieve ervaringen vanuit wijkraden in de periode 2018-2022:

- Goede samenwerking met gebiedsorganisatie (wijknetwerkers)
  - Organiseren van participatie kost veel tijd
- Bekendheid vergroten en participatie-momenten combineren met een leuk event in de wijk (bijv. een wijkfeest)
- Aansluiting bij bestaande overlegorganen en netwerken

Wees bewust van beperkte respons

Persoonlijk benadering, bijvoorbeeld langs de deuren gaan, helpt, maar is ook kostbaar (tijdrovend)

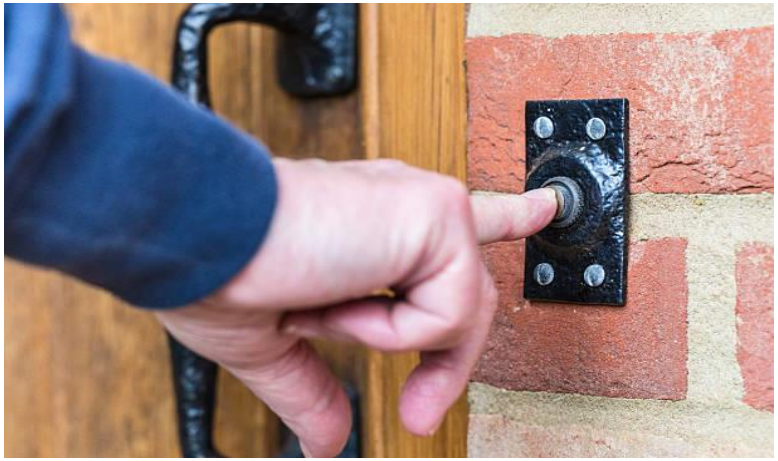

Zelfs dan is de opkomst niet meteen overweldigend….

- Amerikaanse studie laat zien dat tweemaal zoveel mensen komen, maar algehele percentage nog steeds slechts 8.3% is (Schafer, 2019)

Opkomst hangt sterk af van binding met de buurt, netwerken die er al zijn

...of van selectie mechanismen

Instrumenten als burgerpeilingen en enquêtes hebben in potentie grootschalig bereik en zijn laagdrempelig

Maar hebben weinig diepgang en hoger opgeleiden zijn over vertegenwoordigd (zeker bij peilingen / enquetes)

Bijv. bij de gemeentepeiler:

- Gemiddelde leeftijd: 52,5
- Opleidingsniveau: 69% heeft een HBO of WO opleiding afgerond (!)
  - R'dam als geheel: 70% een lager/middelbaar opleidingsniveau

Enkele lessen (1)

→Houd het leuk, luchtig en betrokken (wanneer dat kan)

→Koester de actieve betrokken bewoners, maak hen ambassadeurs

→Activeer netwerken en vraag actieve bewoners nieuwe mensen mee te nemen (olievlekmethode)

→Sluit aan op initiatieven of bestaande netwerken (denk bijv. aan buurtpreventieteams, bewonersorganisaties, buurtinitiatieven), zeker waar dat themagewijs goed kan

Enkele lessen (2)

→Creëer duidelijkheid over bevoegdheden en kaders (of stel ze ter discussie....) ...en juiste verwachtingen (tijdspad, impact)

→Creëer duidelijke communicatie en terugkoppeling

→Langdurige betrokkenheid en structuren belangrijk: de kracht van netwerken in de wijk

→Het gebruik van verschillende participatievormen om meer diversiteit te creëren (online, offline, verschillende tijden / locaties, etc.)

Kortom, uitdagend, maar jullie staan er niet alleen voor. Zoek samenwerking met het wijkteam, maar ook andere partners in de wijk

Referenties

van Buuren, A., van Meerkerk, I., Schipper, K., van Steenbergen, F., Al Faidi, F. (2022). *Sterker door strijd? De wijk, de stad en de Rotterdammer - vier jaar democratische innovatie in de Maasstad*. Erasmus Universiteit Rotterdam.

Edelenbos, J., & van Meerkerk, I. (Eds.). (2016). *Critical reflections on interactive governance: Self-organization and participation in public governance*. Edward Elgar Publishing.

Lowndes, V., Pratchett, L., & Stoker, G. (2006). Diagnosing and remedying the failings of official participation schemes: The CLEAR framework. *Social policy and Society*, *5*(2), 281-291.

Schafer, J. G. (2019). A systematic review of the public administration literature to identify how to increase public engagement and participation with local governance. *Journal of public affairs*, *19*(2), e1873.

Van Hulst, M., De Jong, M., Van Meerkerk, I. (2022). *Vuistregels voor goede participatie*. Ministerie van Infrastructuur & Milieu, Kennisknooppunt participatie.

Voorberg, W., Van Meerkerk, I., Cornips, L., Kramer, R. (2020*). Een Betrokken Stad voor alle Rotterdammers? Een onderzoek naar de beleving en effectiviteit van het Rotterdamse participatie instrumentarium*. Gemeente Rotterdam, Cluster dienstverlening, afdeling Kennis, Projecten en Innovatie.